

predstavljanje novih rezultata sredinom 2008. godine. U ovom novom valu 2007./2008., anketa je obuhvatila 31 zemlju, osim 28 zemalja u kojima je istraživanje provedeno 2003. godine, uključene su još Švicarska, Makedonija i Hrvatska.

Od uključivanja u zajednicu zemalja Europske unije, hrvatski građani očekuju bolju kvalitetu života te im su stoga ovakve međunarodne usporedbe korisne za uspostavu referentnog okvira i mehanizama samoprocjene vlastitog života, kako su se toj zajednici priključile zemlje sa sličnim tranzicijskim problemima i ovim istraživanjem možemo steći uvid u objektivne uvjete života u tim zemljama, kao i u subjektivno zadovoljstvo njihovih građana.

Lidija Japec

MEĐUNARODNA KONFERENCIJA: ULOGA OBRAZOVANJA U SMANJENJU POSLJEDICA SIROMAŠTVA NA DJECU U ZEMLJAMA U TRANZICIJI

Beograd, 15. – 16. studenog 2007.

U organizaciji Instituta za pedagoška istraživanja i Fakulteta za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju iz Beograda održan je međunarodni skup pod nazivom »Uloga obrazovanja u smanjenju posledica siromaštva na decu u zemljama u tranziciji«. Riječ je o 10. znanstvenom skupu pod zajedničkim naslovom »Pedagoška istraživanja i školska praksa«. Na konferenciji su sudjelovali stručnjaci iz područja pedagogije, psihologije, sociologije, specijalne edukacije i rehabilitacije, socijalnog rada, ekonomije, književnosti, dramske umjetnosti. Sudionici iz područja svih zemalja bivše Jugoslavije, Bugarske, Italije, Turske, Rusije, Velike Britanije i

Rumunjske u dva su vrlo raznovrsna i izlaganjima intenzivna dana imali priliku sagledati različite aspekte siromaštva unutar obrazovnog sustava, ali i šire. Teme ove konferencije bile su: obrazovne strategije u smanjenju siromaštva, smanjenje siromaštva kroz školske i izvanškolske aktivnosti, uloga predškolskih institucija u smanjenju efekata siromaštva na djecu, kako siromaštvo utječe na djecu i adolescence, siromaštvo i školski uspjeh, socioekonomski status i obrazovna uloga obitelji, kultura siromaštva, edukacijski i didaktički aspekti obrazovanja, školovanja i participiranja socijalno ugrožene djece. Sve navedene teme sadržavale su ključnu riječ: tranzicija. Nemoguće je osvrnuti se na sva ili mnoga izlaganja 115 izlagača s ove konferencije, no pokušat ćemo sažeti neke osnovne poruke i smjerove koji su dominirali i obilježili ovu konferenciju.

Na uvodnim i plenarnim izlaganjima poseban je naglasak bio upravo na specifičnostima tranzicijskog procesa koji, prema riječima Slobodanke Gašić-Pavišić, karakterizira tržišno orijentirano društvo čija je »zlokobna strana« produbljenje socijalnih i klasnih nejednakosti. Ona navodi podatke istraživanja prema kojima je evidentno da u Srbiji živi 10% siromašne djece, a njih još 10% je neposredno iznad linije siromaštva. Također je na primjeru Srbije pokazala kako osiromašenje društva u tranziciji utječe na obezvređivanje obrazovanja i školovanja u vrijednosnom sustavu mladih.

Avramović i suradnici u svom su izlaganju također ukazali na specifičnost tržišnog društva koje dovodi do slabljenja socijalnih funkcija države pri čemu je pojedinac više usmjeren sam na sebe. Usklađivanje obrazovanja i tržišta odnosno privrede može dovesti do pozitivnih trendova odnosno do smanjenja mogućnosti nezaposlenosti. Izuzetno zanimljivo i provokativno bilo je izlaganje Ljiljane Bogoeve Sedlar s Fakulteta dramskih umjetnosti iz

Beograda. Ona je vrlo jasno progovorila o veličanju imperijalističkih ideologija kojima je osnovna vodilja stvaranje uspješnog »*money makera*«, te srazu unutar tranzicijskih društava koja su podrška imperijalnom modelu unutar čijeg se obrazovnog sustava potiču prije svega materijalističke vrijednosti. Također se osvrnula na to kako dramski umjetnici u svojim djelima upozoravaju na »razorne posljedice koje tranzicijska etika ima na živote mladih«.

Marija Kolin s Instituta društvenih znanosti iz Beograda na tragu prethodnih izlagača naglasila je značaj globalnog kapitalizma koji mijenja socijalnu sigurnost, dovodi do radne nesigurnosti, te velike nejednakosti na tržištu rada. Posebno se osvrnula na ulogu obitelji koja unutar novonastalog sustava sve manje zadržava protektivnu funkciju, te na obiteljske dimenzije i aspiracije o kojima ovisi motivacija prema obrazovanju i postignuću, koje bitno određuju obrazovanje djece kao glavni kanal socijalne mobilnosti i izlaska iz siromaštva.

Mnogo puta izrečena činjenica, koja je bila svojevrsni »*lajtmotiv*« ove konferencije, jest da su stupanj obrazovanja i siromaštvo neraskidivo uzročno-posljedično povezani. Mnogi izlagači su navodili rezultate različitih istraživanja koja su po tko zna koji put ukazala na činjenicu da su neobrazovani ili ljudi s niskim stupnjem obrazovanja potencijalna rizična skupina za siromaštvo, te da je većina siromašnih i primatelja socijalne pomoći upravo i statistički značajno neobrazovani od ljudi sa srednjim ili visokim obrazovanjem. Stoga je glavna misao vodilja ovog skupa bila upravo ukazivanje na važnosti te inzistiranje na uključivanju djece i odraslih u proces obrazovanja kao ključnog faktora izlaska iz kruga siromaštva ili prevencije ulaska u rizičnu skupinu siromašnih. Tako Tanja Ranković iz Tima potpredsjednika Vlade Srbije za implementaciju strategije za smanjenje siromaštva navodi da je državi isplativije ulaganje u obrazovanje siromašnih kroz različite

tipove podrške za završetak školovanja i za stjecanje kvalifikacije nego u trajne programe održavanja socijalne zaštite za nekvalificirane teško zapošljive nezaposlene. S druge pak strane, Snežana Medić sa Filozofskog fakulteta u Beogradu navodi podatak istraživanja u kojem manje od 5% siromašnih smatra da je obrazovanje ključ izlaska iz siromaštva. Ona pritom postavlja pitanje o uzročno-posljedičnoj vezi: jesu li siromašni zato što su neobrazovani ili su neobrazovani zato što su siromašni? Gordana Vuksanović s Filozofskog fakulteta u Novom Sadu ukazuje na proces koji se javlja u svim tranzicijskim zemljama vezano uz studiranje, a to je proces prilagođavanja sveučilišta tržišnoj ekonomiji. Broj studenata koji su »na budžetu«, koji ne plaćaju školarinu, manji je od broja onih koji bi nastavili školovanje, ali nemaju financijskih mogućnosti. Čak i kada se zaposle, ostali troškovi koji prate školovanje i visina školarine dovoljan su razlog za odustajanje od studiranja. Ona se referira na podatke istraživanja u Novom Sadu koji ukazuju na činjenicu da su troškovi studiranja u odnosu na dohodak roditelja u velikom nesrazmjeru, te npr. samo 1/5 studenata potječe iz ruralnih sredina što je mnogo manje nego prije pojave tranzicijskog procesa. Malči Grivec iz Škole za biznis i menadžment iz Novog Mesta pak navodi podatak da je u Sloveniji od 2005. godine uvedena stipendija za studente i srednjoškolce koji potječu iz financijski siromašnijih obitelji. Iz Hrvatske su sudjelovali Teo Matković, Marijana Kletečki Radović i Olja Družić Ljubotina sa Studijskog centra socijalnog rada pri Pravnom fakultetu u Zagrebu, te Filip Miličević s Instituta za društvena istraživanja iz Zagreba. Teo Matković je prikazao povezanost socijalnog statusa roditelja i školskog uspjeha djece na osnovi mikrobaze podataka Ankete o radnoj snazi od 1998. do 2006. godine, dok je Filip Miličević ukazao na povezanost socioekonomskog statusa obitelji s uspjesima učenika na nacional-

nim ispitima u Hrvatskoj. Kletečki Radović i Družić Ljubotina prikazale su utjecaj siromaštva na razvoj djeteta u okviru ekosistemskog pristupa kao i pozitivne ishode modela rada u zajednici koji karakterizira suradnja svih značajnih institucija lokalne zajednice. Pritom je stavljen naglasak na suradnju škole i centra za socijalnu skrb, te ukazivanje na značaj potencijala škole pri provođenju programa pomoći i podrške siromašnoj djeci. Lejla Kafedžić i Lejla Hodžić s Filozofskog fakulteta u Sarajevu prikazale su nesrazmjer između donesenih i potpisanih dokumenata o reformi obrazovanja u Bosni i Hercegovini te stvarnog stanja, odnosno primjene dokumenata u praksi. Prema najnovijim podacima UNDP-a 20% stanovništva BiH je siromašno. Iako je školovanje besplatno, ono je popraćeno mnogobrojnim dodatnim troškovima koji otežavaju i u nekih onemogućavaju nesmetano školovanje.

Mnogi izlagači, osobito iz Srbije i Makedonije, prikazali su rezultate istraživanja i projekata uključivanja Roma u obrazovni sustav. S obzirom da je romska populacija brojčano značajno zastupljena u tim državama, a karakterizira ju prije svega visok stupanj siromaštva i neobrazovanost, prikazani su različiti vrlo zanimljivi i učinkoviti programi. Sofija Arnaudova s Instituta za socijalni rad i socijalnu politiku iz Skopja prikazala je rezultate programa za stipendiranje i mentorski rad s romskim studentima koji se u Makedoniji provodi od 1997. godine. Značajan je podatak da je ovaj program rezultirao činjenicom povećanja broja romskih studenata s devet u 1994./95. godini na čak njih 87 u 2001./02. godini. Olga Lakičević iz Centra za interaktivnu pedagogiju iz Beograda osvrnula se na programe obuke osobnih asistenata u integraciji Roma unutar osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja. Njezino izlaganje bilo je fokusirano na program Jednake šanse u srednjoškolskom obrazovanju koji je pokrenuo institucionalno rješavanje pitanje

obrazovanja Roma kroz razvijanje partnerstva između škola, lokalnih romskih udruga, lokalnih institucija i lokalnih vlasti. Proces senzibiliziranja lokalne zajednice za programe vezane za dostupnost školovanja djece i mladih romske nacionalnosti, motivacija roditelja u podršci svojoj djeci u daljnjem školovanju, proaktivni stav obrazovnih institucija u rješavanju problema obrazovanja romske djece, kao i stvaranje multikulturne klime u školama – ključne su pretpostavke za direktnu participaciju mladih Roma i njihovih roditelja u procesu obrazovanja.

Ovo je bila prilika za uvid u čitavu lepezu mogućnosti realiziranja vrlo primjenjivih programa rada sa siromašnim obiteljima i djecom, s naglaskom na obrazovanje. S obzirom da je bilo izuzetno mnogo izlagača, a relativno malo vremena, bilo bi vrijedno organizirati još jedan skup na kojem bi izlagači imali mogućnosti, odnosno vremena, za neposrednu razmjenu iskustava o izuzetno važnoj i aktualnoj temi siromaštva i obrazovanja u kontekstu tranzicijskih zemalja. Značaj i učinkovitost programa iz drugih zemalja koji su usmjereni upravo na ovu tematiku, dodatni su poticaj za osmišljavanje i provođenje sličnih projekata i unutar Hrvatske, uvažavajući naravno naš kontekst i potrebe.

Olja Družić Ljubotina

**FINAL CONFERENCE OF
THE CONNEX NETWORK OF
EXCELLENCE: EFFICIENT AND
DEMOCRATIC GOVERNANCE IN A
MULTILEVEL EUROPE**

Mannheim, 6.-8. ožujka 2008.

Završnom konferencijom u organizaciji Centra za europska društvena istraživanja Sveučilišta u Mannheimu završio je